

ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK (MEDENİ HUKUK) ANA BİLİMDALI

**KUSURSUZ SORUMLULUK DERSİ
ARAŞTIRMA ÖDEVİ**

**AYIPLI MAL TESLİMİ NEDENİYLE SÖZLEŞMEDEN DÖNME HALİNDE
SATICININ SORUMLULUĞU (BK. M. 205/II)**

Hazırlayanlar:

Mehmet Kılıç

Ömer Korkut

Öğretim Üyesi:

Doç. Dr. Hasan İŞGÜZAR

Ankara
2000
İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER		
KISALTMALAR		
BİBLİYOGRAFYA		
Giriş		
§ 1.	KONUNUN TAKDİMİ VE KONUYLA İLGİLİ MEVZUAT	
	I. Konunun Takdimi	
	II. Konuyla İlgili Mevzuat	
Birinci Bölüm AYIP NEDENİYLE SATIM SÖZLEŞMESİNDEN DÖNME VE AYIPLI MAL TESLİMİNDEN DOĞAN ZARAR		
§ 2.	Ayıp Nedeniyle Satım Sözleşmesinden Dönme	
§ 3.	Ayıplı Mal Tesliminden Doğan Zarar	
	I. Dolaylı Zarar	
	II. Doğrudan Doğruya Zarar	
	A. Bizzat Satılarda Meydana Gelen Zarar	
	B. Ayıbı Takip Eden Zarar	
İkinci Bölüm AYIPLI MAL TESLİMİNDEN DOĞAN ZARARDAN SORUMLULUK		
§ 4.	Sorumluluğun Türü	
	I. Doğrudan Doğruya Zarar Halinde	
	II. Dolaylı Zarar Halinde	
§ 5.	Sorumluluğun Niteliği	
	I. BK. m. 205/II'de	
	II. BK. m. 205/III'te	
§ 6.	Tüketicinin Korunması Kanunundaki Düzenlemeler	
SONUÇ		

KISALTMALAR

AYIPLI MAL TESLİMİ NEDENİYLE SÖZLEŞMEDEN DÖNME HALİNDE SATICININ SORUMLULUĞU (BK m.205)

Giriş

§ 1. KONUNUN TAKDİMİ VE KONUYLA İLGİLİ MEVZUAT

I. KONUNUN TAKDİMİ

Borçlar Kanunu'nun 202 ve devamı maddelerinde ayıplı ifadan dolayı alıcının sözleşmeden dönmesi düzenlenmiştir. Çalışmamızın konusunu oluşturan BK m.205'te ise sözleşmeden dönmenin sonuçları hükme bağlanmıştır. Buna göre, alıcı ayıplı mal tesliminden dolayı bir irade açıklamasıyla sözleşmeden dönebilir. Ancak satıcının, sözleşmeden dönmenin kanuni sınırlamalara uymadığını iddia etmesi üzerine, alıcı sözleşmeden dönmek için mahkemeye başvurur.

Sözleşmeden dönülmesi halinde, sözleşme geçmişe etkili olarak ortadan kalkar ve yerine getirilmiş edimlerin iadesi gerekir. BK m.205/II'ye göre alıcı, sözleşmeden dönme halinde mahkeme masrafları ile satılana yaptığı masraflardan başka, "*ayıplı mal teslim edilmesinden doğrudan doğruya doğan zararın*" tazmin edilmesini de isteyebilir. Burada satıcının kusura dayanmayan sorumluluğu vardır. BK m.205/III'te ise "*diğer her türlü zarar*"lardan dolayı kusura dayanan bir sorumluluk öngörülmüştür. Buradaki diğer zararlara, dolaylı zararlar da denilmektedir. Çalışmamızın konusunu BK m. 205 hükmünün 2'nci ve 3'ncü fıkralarındaki düzenleme teşkil etmektedir.

Ayıplı mal teslim edilmesinin neden olduğu zararlardan sorumluluk Tüketiciyi Koruma Kanunu'nda da hükme bağlanmıştır. Buna göre, "Ayıplı malın neden olduğu her türlü zarardan dolayı tüketiciye karşı satıcı, bayi, acente, imalatçı-üretici ve ithalatçı müştereken ve müteselsilen sorumludurlar. Satılan malın ayıplı olduğunun bilinmemesi bu sorumluluğu ortadan kaldırmaz."(TKK m.4/II).

II.KONUUYLA İLGİLİ MEVZUAT

Ayıplı mal teslimi nedeniyle satım sözleşmesinden dönme halinde, alıcının uğramış olduğu zararlardan dolayı satıcının sorumluluğuna ilişkin hükümler genel olarak Borçlar Kanununun 205. maddesinde düzenlenmiştir. Ancak Türk Hukukunda tarihinde çıkarılan sayılı Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanunda da konuya ilişkin ayrıntılı hükümler getirilmiştir. Bizim buradaki çalışmamızın konusu Borçlar Kanunu hükümleri olduğundan TKHK hükümlerine kısaca inceleyeceğiz ve ayrıntılarına değinmeyeceğiz.

Birinci Bölüm
SÖZLEŞMEDEN DÖNME HALİNDE
AYIPLI MAL TESLİMİNDEN DOĞAN ZARAR

§ 2. AYIP NEDENİYLE SATIM SÖZLEŞMİSİNDEN DÖNME

Ayıplı mal teslimi halinde, Borçlar Kanunu'nda alıcıya üç seçenek tanınmıştır. Buna göre alıcı, satım sözleşmesinden dönme, semenin indirilmesini isteme, bir de satılanın misli eşya olması halinde ayıpsız benzeri ile değiştirilmesi seçeneklerinden birini tercih etmek hakkı vardır(BK m.202 ve 203). BK m.205/II ve III hükmünde sözleşmeden dönme halinde ayıplı mal tesliminden dolayı satıcının sorumluluğu düzenlenmiştir. Çalışma konumuz da esasen bu sorumluluk teşkil etmektedir. O halde önce sözleşmeden dönme kavramını ortaya koymakta yarar vardır. Kanunda fesih kavramından bahsedilmiştir¹. Ancak bu kavramın kullanılması doktrinde eleştirilmiştir². Buna göre, her ne kadar kanunda satımın feshinden bahsedilmişse de, burada sözleşmeden dönme durumu söz konusu olup, fesih yoktur. Çünkü, fesih, sürekli bir sözleşme ilişkisini geriye etkili olarak değil fakat ileriye etkili olarak sona erdiren bir bozucu yenilik doğuran haktır. Halbuki dönme³ halinde sözleşme geçmişe etkili olarak sona erer⁴.

Alıcının ayıplı⁵ mal tesliminden dolayı sözleşmeden dönme şeklinde irade açıklaması, bozucu yenilik doğuran bir hakkın kullanılmasını teşkil eder, satıcıya vardığı andan itibaren hüküm ve sonuçlarını doğurur ve sözleşmeyi ortadan kaldırır⁶. Satıcının, sözleşmeden dönmenin kanuni sınırlamalara uyulmadığını iddia etmesi üzerine, alıcı sözleşmeden dönmek için mahkemeye başvurur. Mahkemenin dönme(wandelung) kararı vermesiyle, satım sözleşmesi geçmişe etkili olarak ortadan kalkar. Ancak burada mahkemenin kararı yenilik doğurucu(inşai) nitelikte değil, açıklayıcı(izhari) niteliktedir⁷.

Sözleşme geçmişe etkili olarak ortadan kalktığından yerine getirilmiş edimlerin iadesi gerekir(BK m.205). Dönmenin amacı, sözleşmenin kurulmasından önceki durumun ihyası olduğundan, elde edilen semerelerin ve ödenen semenin faizinin iadesi öngörülmüştür(BK m.205/I,II). Alıcının satılanın iadesi ve semerelerin iadesi borcu

---

¹ BK m. 202, 204,205.

² **Yavuz,C.:** Satıcının Satılanın(Malın) Ayıplarından Sorumluluğu, İstanbul 1989, s. 166-167 ; **Aral, F.:** Borçlar Hukuku, Özel Borç İlişkileri, B.2, Ankara 1999, s. 141-142.

³ Ayıp dolayısıyla dönme, temerrüt nedeniyle dönmeden farklıdır. **Hatemi, H.:** Borçlar Hukuku, Özel Bölüm, İstanbul 1999, s. 67-68.

⁴ **Hatemi, s. 67 ; Yavuz, Saticının Sorumluluğu, s.166-167 ; Aral, s.141-142.**

⁵ Ayıp, bir malın satıcı tarafından vaad edilen veya sözleşmenin amacı gereği bulunması beklenen niteliklerden yoksun olmasıdır. **Serozan,R.(Hatemi,H./Arpacı,A.):** Borçlar Hukuku, Özel Bölüm, İstanbul 1992, s.90 vd.

⁶ **Yavuz, Saticının Sorumluluğu, s. 166.**

⁷ **Yavuz, Saticının Sorumluluğu, s. 166.**

karşısında, satıcının da semeni iade ve masrafları ödeme borunun yanında tazminat borcu vardır. Sözleşmeden dönen alıcının tazminini isteyebileceği zararlar, Borçlar Kanunu'nun 205'nci maddesinin II'nci ve III'ncü fıkralarında belirtilmiştir. BK m.205/II'ye göre, alıcı dönme üzerine, mahkeme masrafları ile satılana yaptığı masraflardan başka, "ayıplı mal teslim edilmesinden doğrudan doğruya doğan zararın" tazmin edilmesini de isteyebilir. Burada satıcının kusura dayanmayan sorumluluğu vardır. BK m.205/III'te ise "diğer her türlü zarar"lardan dolayı kusura dayanan bir sorumluluk öngörülmüştür⁸. Buradaki diğer zararlar, dolaylı zararlar da denilmektedir.

§ 3. AYIPLI MAL TESLİMİNDEN DOĞAN ZARAR -BK M. 205' te DÜZENLENEN ZARAR-

Borçlar Kanunu'nun 205'nci maddesinde doğrudan doğruya ve dolaylı zarar düzenlenmiş ve buna göre sorumluluk hükme bağlanmıştır. O halde öncelikle doğrudan zarar dolaylı zarar ayrımını yaparak bu kavramlar üzerinde durmak gerekir gerekir⁹.

I. DOLAYLI ZARAR

Ayıplı mal tesliminin sebep olduğu ancak, nedenselliği gevşek olan zarar dolaylı zarardır. Dolaylı zarar yoksun kalınan kazanç olabilir, örneğin yetersiz alkol içeren antifrizin elde kalıp satılamaması yüzünden kaçırılan kar gösterilebilir. BK m.205/III'te düzenlenmiş olan diğer zararlar, dolaylı zarar olarak adlandırılır. Buna göre, satıcı kendisine hiçbir kusurun isnad edilemeyeceğini ispat etmedikçe, akdın ayıplı ifasına uygun illiyet bağıyla¹⁰ bağlı olan her türlü dolaylı zararı tazminle yükümlüdür. Kusurun ispatı açısından BK m. 96 hükmü burada da geçerlidir. BK m.205/III hükmüne göre, satıcı, alıcının her türlü müspet zararını¹¹ tazminle yükümlüdür. Yoksun kalınan kar ile menfaat ihlali de dolaylı zararlardandır. Burada alıcının satılana üçüncü kişilere satması ve meydana gelen zarar sonucu onlara ödediği tazminat sorumluluk menfaatinin ihlalidir¹².

---

⁸ Bu şekilde sözleşmeden dönmede, sözleşme adaleti sağlanmaktadır. **Hatemi**, s.71.

⁹ BK m.205/II,III hükmünde yer alan zarar türlerinin kapsamı ve sınırları hakkında doktrinde farklı görüşler mevcuttur. Bu görüşler için bkz.**Aral**, s.145-146.

¹⁰ Sorumluluk hukuku açısından uygun illiyet bağı hakkında bkz. **Eren**, . : Sorumluluk Hukuku Açısından Uygun İlliyet Bağı, Ankara 1975, s. 51 vd.

¹¹ Müspet zarar(Olumlu zarar), sözleşmenin yerine getirilmemesi nedeniyle uğranılan zarardır. Menfi zarar(Olumsuz zarar), gerçekleşeceğine güvenilen bir sözleşmenin geçersiz olması ya da kurulmaması yüzünden uğranılan zarardır. Bu ayrım hakkında bkz. **Karahasan, M.R.:** Sorumluluk Hukuku, İstanbul 1995, s.88 vd.

¹² **Aral**, s. 147.

II. DOĞRUDAN DOĞRUYA ZARAR

Doğrudan doğruya zarar, dolaysız zarar olarak da anılmaktadır. Doğrudan doğruya zarar, “ayıplı ifa ile yoğun bir nedensellik (illiyet) bağıyla ¹³düğümlemiş olan, zaman yönünden de ayıplı mal teslimi olayına yakın düşen zarardır”¹⁴. Ayıplı alışveriş nedeniyle yapılan giderler, özellikle harçlar ve vergiler¹⁵, hatalı fren sebebiyle otomobilin zarar görmesi, hasta bir hayvanın tesliminden dolayı alıcının diğer hayvanlarına hastalığın geçmesi doğrudan doğruya zarara örnek gösterilebilir¹⁶. Ayrıca sözleşmeden geri dönme nedeniyle boşa giden muayene masrafları, taşıma, ardiye gümrük masrafları, ikame alımın gerektirdiği fazla ödeme de doğrudan doğruya zarara örnek gösterilebilir¹⁷. Bütün bunların yanında yabancı para birimine göre hazır bulundurulması gereken satış bedelinin kur kaybı da doğrudan zarardır.

Bozuk makinenin tesliminden dolayı işletmenin durmasından kaynaklanan zarar, örneğin işçilere boşuna ücret ödenmesi doğrudan zarar sayılır mı? Tandoğan, işletmenin durması nedeniyle işçilere boşuna ücret ödenmesinin dolaylı zarar sayılacağını ifade etmiştir¹⁸. Ancak Becker, ayıplı bir makinenin teslimi nedeni ile işletmenin durması sonucu, yararlı şekilde çalıştırılmayan işçilerin ücretlerinin doğrudan zarar olup, kaybedilen kazançların ise dolaylı zarar olduğunu belirtmektedir¹⁹. Her ne kadar Becker, bir miktar genişletici yoruma başvursa da, kusursuz sorumluluğun geçerli olduğu doğrudan doğruya zararda, genişletici yoruma gidilmemelidir. Bu nedenle de örnekte gösterilen, işçilere boşuna ödenen ücret ya da bu nedenle meydana gelen kazanç kaybı doğrudan değil dolaylı zarara bir örnek teşkil eder. Ancak, satın alınan şeyin ayıplı olduğunun farkına varılmadan kullanılması nedeni ile uğranılan zarar doğrudan zarar sayılmalıdır. Örneğin, sağlam olmayan merdivenden düşmek veya bozuk şeyi yemek nedeniyle meydana gelen cismani zarar halinde yine doğrudan zarar söz konusu olacaktır²⁰.

BK m.205/II’de öngörülen zarar doğrudan zarardır. Doğrudan doğruya zararı da kendi içinde; bizzat satılarda meydana gelen zarar ve ayıplı takip eden zarar şeklinde bir ayırma tabi tutabiliriz.

---

¹³ Bir davranışın, zararlı bir sonuca sebep olması için kusurlu ya da kusursuz olması illiyet bağı açısından önemli olmayıp, zararlı sonucu doğurmaya elverişli olan her davranış, ister kusurlu ister kusursuz olsun sebep niteliğini haizdir. **Eren**, Uygun İlliyet Bağı, s. 133.

¹⁴ **Serozan**(Hatemi/Arpacı), s. 101.

¹⁵ **Serozan**(Hatemi/Arpacı), s. 101.

¹⁶ **Aral**, s. 146.

¹⁷ **Becker,H.(Çev.Dura,A.S.):** İsviçre Borçlar Kanunu Şerhi, Ankara 1993, s.128 ; **Tandoğan,H.:** Borçlar Hukuku, Özel Borç İlişkileri, C.I/1, Ankara 1984, s. 186.

¹⁸ **Tandoğan**, Borçlar, s. 186.

¹⁹ **Becker**, s.128.

²⁰ **Tandoğan**, Borçlar, s. 186.

A. Bizzat Satılarda Meydana Gelen Zarar

Buna göre, ayıplı mal tesliminin ilk ve en yakın sonucu olan fiili zararlar doğrudan zararlardır. Buradaki doğrudan zarar ayıplı mal tesliminden dolayı doğrudan doğruya bizzat satılarda meydana gelen zarar (Mangelschaden) söz konusudur. Mesela hatalı fren sebebiyle otomobilin zarar görmesinde olduğu gibi ya da termostatın işlememesi sebebiyle bir makinenin zarar görmesinde olduğu gibi²¹.

B. Ayıplı Takip Eden Zarar

Bizzat satılarda meydana gelen doğrudan doğruya zarardan başka, bir de ayıplı mal tesliminden sonra, ayıplı takip eden zararlar (Mangelfolgeschaden) söz konusudur. Bu zararlar, alıcının edim konusu dışında kalan diğer hukuki varlıklarda meydana gelen bir eksilmedir. Buna göre hasta bir hayvanın tesliminden dolayı, alıcının diğer hayvanlarına da hastalığın bulaşması hali, zehirli hayvan yeminin atın ölümüne sebep olması ya da limonata şişesindeki amonyanın alıcının yemek borusunu tahriş etmesi örnek olarak gösterilebilir²². Ayıplı takip eden zarar da araya başka bir sebep girmeden, ayıplı ifanın doğrudan sonucu olan zarar vardır. Bu zarar nedeniyle BK m.205/II hükmü uyarınca sorumluluk söz konusudur. Mesela ayıplı bulaşık makinesinin akan sularının mobilya ve parkeleri bozması ayıplı takip eden doğrudan doğruya zarardır.

---

²¹ Aral, s. 146.

²² Aral, s. 146.

İkinci Bölüm
AYIPLI MAL TESLİMİNDEN DOĞAN ZARARDAN DOLAYI
SORUMLULUK

§ 4. SORUMLULUĞUN TÜRÜ VE SORUMLULUĞUN SÜJESİ

BK. m. 205'te genel olarak Kusurlu ve Kusursuz Sorumluluk olmak üzere iki türlü sorumluluk düzenlenmiştir. Kanununun anılan bu maddesinde sorumluluğun türü konusunda açık bir hüküm bulunmamakla beraber, kanununun lafzından bu sonuç ortaya çıkmaktadır. Ayrıca anılan maddede sorumluluğun türü, alıcının uğramış olduğu zararın türüne göre belirlendiğinden, alıcının uğramış olduğu zararların türüne göre bir değerlendirme yapmak gerekir.

Öte yandan, BK. m. 205'te ayıplı mal teslim eden satıcının sorumluluğu düzenlenmiştir. O halde sözleşmeden dönme halinde ayıplı mal teslim eden satıcı, sorumluluğun süjesidir.

I. DOĞRUDAN ZARARA HALİNDE

Satıcı, öncelikle alıcı tarafından ödenen semeni faiziyle birlikte geri vermek ve tam zapt halinde olduğu gibi muhakeme masrafları ile alıcının satılana yaptığı masrafları ödemekle yükümlüdür²³. Ayrıca satıcı, ayıplı mal tesliminden kaynaklanan alıcının doğrudan doğruya zararını da tazmin etmekle yükümlüdür(BK m.205/II). Burada satıcının kusurlu olmasına gerek yoktur, satıcı kusuru olmasa dahi sorumludur.

BK m.205/II'nin son cümlesinde satıcının ayıplı mal tesliminden dolayı kusursuz sorumluluğu düzenlenmiştir. Bunun temelinde satıcının sattığı malı tanınması gereği vardır. Yani satıcı, sattığı malı tanınmalıdır; o halde satıcının, ayıplı mal tesliminden dolayı alıcının uğradığı zararı kusuru olmasa bile tazmin etmesi hem hakkaniyete hem de akla uygun düşer²⁴.

Doğrudan doğruya zarar halinde kusursuz sorumluluk kabul edildiğinden, bu sorumluluk genişletici yoruma tabi tutulmamalıdır²⁵. Bu nedenle yalnızca menfi zarar doğrudan doğruya zarar olarak kabul edilmeli, kar yoksunluğu daha önce de belirtildiği üzere doğrudan değil dolaylı zarar kabul edilmesi gerekecektir. Yani doğrudan doğruya zarar halinde alıcı, sadece menfi zararının tazminini isteyebilmeli, müspet zararının tazminini isteyememelidir²⁶.

---

²³ BK m.205/II'de satıcının, alıcının muhakeme masraflarını ve yaptığı tüm masrafları ödeyeceği belirtildikten sonra; alıcının doğrudan zararının tazmin edileceğinden söz edilmesi, bu sayılanların doğrudan zarar kavramı içine sokulamayacağı anlamına gelmez(**Yavuz**, Satıcının Sorumluluğu, s. 17).

²⁴ **Yavuz**, Satıcının Sorumluluğu, s. 174.

²⁵ **Tandoğan**, Borçlar, s.185.

²⁶ **Yavuz**, Satıcının Sorumluluğu, s. 174.

II. DOLAYLI ZARARA HALİNDE

Ayıplı mal teslimi nedeniyle alıcının, yalnızca doğrudan zararların değil uğramış olduğu dolaylı zararların da tazminini talep edebilir. Ancak dolaylı zarar halinde satıcı, ayıplı mal tesliminden dolayı kendisine hiçbir kusur isnat edilemeyeceğini ispat ederek dolayısıyla zararı tazmin etmekten kurtulabilir(BK m.205/III). Buradaki satıcının kusuru, sözleşmenin kötü ifasına ilişkin bir kusurdur²⁷. Satıcının her hangi bir şekilde gerçekleştirdiği kusuru, onun sorumluluğuna gidilebilmesi için yeterlidir. Satıcının, satılanın ayıplı olduğunu bildiği ya da meslekten satıcı veya imalatçı olması nedeniyle satılanın ayıbını bilmesi gereken durumlarda, kusurlu kabul edilmelidir²⁸.

Dolaylı zararın müspet zararı da kapsadığı doktrinde kabul edilmiştir²⁹Böylece, muayene ve ihbar külfetini gereği gibi yerine getiren alıcı, bundan sonra satılanın ayıplı olmasından doğan dolaylı zararının tamamını uygun illiyet bağı bulunmak kaydıyla isteyebilecektir.

§ 5. SORUMLULUĞUN NİTELİĞİ

I. BK. m. 205/II'de

Borlar Kanunu'nun 205'nci maddesinin ikinci fıkrasında; ayıplı mal tesliminden dolayı alıcının uğradığı doğrudan zarar halinde satıcının, kusursuz sorumluluğu söz konusudur. Satıcının ayıplı mal tesliminden dolayı doğrudan doğruya zarar halinde kusursuz(objektif) sorumluluk³⁰ kanun hükmünden anlaşılmaktadır. Buradaki sorumluluk için herhangi bir kusura ihtiyaç olmayıp, sebep sorumluluğu³¹ söz konusudur. Ancak sebep olma ilkesi kusursuz sorumluluğu haklı kılmak için tek başına yeterli olmaz. Yani kusurun mevcut olmadığı ya da ispat edilemediği her halde, zararın fiiliyle buna sebep olana yükletilmesi her zaman hakkaniyete uymaz. Bu itibarla kusursuz sorumluluğun başka görüşlere dayandırılması gerekir³². O halde satıcının, ayıplı mal teslimi nedeniyle alacaklının uğradığı doğrudan zarardan sorumluluğunun temelinde ne yatmaktadır?

Kusursuz sorumluluğun temelinde yatan bazı temel ilkeler vardır. Şimdi bu ilkeleri kısaca ele alarak hangisi ya da hangilerinin satıcının kusursuz sorumluluğunun temelini

²⁷ **Yavuz**, Satıcının Sorumluluğu, s. 175.

²⁸ Buradaki kusur, BK m.98 hükümleri çerçevesinde sözleşme dışı sorumluluğu düzenleyen kurallara göre belirlenecektir. Yani satıcı, satılanın ayıplı olduğunu bildiği ya da bilmesi gerektiği durumlarda, satılanın ayıplarından sorumlu olmadığını kararlaştıramayacaktır. Zaten akdi sorumlulukta da BK m.99/I hükmüne göre sadece hafif kusurdan sorumlu olunamayacağı hükme bağlanabilir. **Yavuz**, Satıcının Sorumluluğu, s.176.

²⁹ Bu yönde ve aksi yönde görüşler için bkz. **Yavuz**, Satıcının Sorumluluğu, s. 176.

³⁰ Kavram hakkında bkz. **Deschenaux/Tercier**, s. 16-17.

³¹ **Tandoğan**, Sorumluluk, s. 23 vd.

³² **Tandoğan**, Mesuliyet, s. 93.

oluşturduğunu tespite çalışacağız. Menfaat görüşüne göre; bir şeyin veya faaliyetin menfaatlerinden faydalanan kimse, o şey veya faaliyetin verdiği zarara da katlanmalıdır³³. Borçlar Kanunu'nun 205'nci maddesinin 2'nci fıkrasında, menfaatten faydalanan bir şey ya da faaliyetin gösterilmesi pek mümkün değil. Bu nedenle bu görüşe dayanmak mümkün değildir.

Tehlike yaratma görüşünde ise, giriştiği faaliyetle aşırı derecede tehlike ve büyük bir zarara sebep olması muhtemel olan kimse, bu faaliyetin neticesinde ortaya çıkan zararlara da katlanmalıdır³⁴. Olayımıza bu görüşte uymamaktadır. Çünkü Borçlar Kanunu'nun 205'nci maddesinin 2'nci fıkrasında tehlikeye sebep olabilecek bir faaliyet söz konusu değildir.

Hakimiyet sahası görüşüne göre ise, bir kimse kendi hakimiyet sahası dahilindeki şeylerin veya şahısların sebebiyet verdikleri zarardan dolayı mesul olmaktadır³⁵. Bu görüşte çalışma konumuza uymamaktadır. Zira, BK m.205/II'de satıcının hakimiyet sahası nedeniyle sorumluluğundan bahsedebilmek mümkün değildir.

Bu konudaki diğer iki görüş ise, hukuka aykırılık ve anormallik görüşüdür. Hukuka aykırılığa göre; hukuka aykırı bir şekilde verilen zarardan dolayı sorumluluk söz konusudur. Anormallik görüşüne göre ise; normal bir insan gibi hareket edemeyen kimse, anormal fiilleriyle verdiği zarar nedeniyle sorumludur³⁶. Ancak bu iki görüşte BK m.205/II'deki satıcının kusursuz sorumluluğunun sebebini açıklayabilecek nitelikte değildir.

Kusursuz sorumluluğun sebebini oluşturan bir diğer ilke, hakkaniyet ilkesidir³⁷. Buna göre; kusuru olmaksızın bir zarara sebep olan kimse, hakkaniyet gerektiriyorsa zararı tazmin etmeli veya mağdurla paylaşmalıdır. Burada özellikle zarara sebep olanla zarar görenin karşılıklı mali durumları esas alınır³⁸. Aslında satıcının, ayıplı mal tesliminden dolayı meydana gelen doğrudan zarardan kusursuz sorumlu olmasında bu ilkeden yararlanılabilir. Nitekim doktrinde bu yönde görüşler de mevcuttur.....*Federal mahkeme kararı*.. Ancak Tandoğan'ın ifade ettiği gibi, hakkaniyet ilkesinde özellikle zarara sebep olanla zarar gören arasındaki mali durum esas alınmaktadır³⁹. Bu durumda BK m.205/II'deki kusursuz sorumluluğun temeline hakkaniyet ilkesini koyamayız. Çünkü her zaman satıcı ile alıcı arasında mali durum bakımından her zaman alıcının zayıf durumda olması beklenemez. Satıcı, alıcıya göre mali durumu itibariyle çok zayıf bir

---

³³ Tandoğan, Mes'uliyet, s. 93; Tandoğan, Sorumluluk, s. 5.

³⁴ Tandoğan, Mesuliyet, s. 94; Tehlike sorumluluğu hakkında bkz. Tandoğan, Sorumluluk, s. 26 vd.; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 498-499.

³⁵ Tandoğan, Mesuliyet, s. 94.

³⁶ Tandoğan, Mesuliyet, s. 94.

³⁷ Hakkaniyet sorumluluğu hakkına geniş bilgi için bkz. Tekinay, s.499vd.

³⁸ Tandoğan, Mesuliyet s. 94.

³⁹ Tandoğan, Mesuliyet, s. 94.

durumda olsa dahi, ayıplı mal tesliminden doğan doğrudan zararları kusuru olmasa da tazmin etmek zorundadır. Çünkü kanunun ifadesi bunu gerektirir. Bu nedenle her ne kadar doktrinde bu yönde görüş söz konusu olsa da, anılan sebep nedeniyle bu ilkeye dayanamayız.

Kusursuz sorumluluğunun temelini oluşturan bir diğer ilke ise, objektif özen ödevinin yerine getirilmemesi ilkesidir⁴⁰. Bu ilkeye göre, bir şey veya şahıs hakkında kendisine kanuni bir özen ödevi yükletilen kimse, bu vazifeyi kusuru olmaksızın yerine getirmese dahi, bu yüzden meydana gelen arardan dolayı sorumlu olmalıdır⁴¹.

Bu ilkeyi esas alarak olayı inceleyecek olursak, satıcı sattığı malın ayıplı olup olmadığını kontrol etmeli ve bu konuda gereken özeni göstermelidir. Satıcının sattığı malı tanıması gerektiği kabul edilirse⁴², gözetim ve ihtimam borcunu yerine getirmemesinden dolayı kusursuz sorumlu olacağı sonucuna varılabilir.

II. BK. m. 205/III'te

BK m.205/III'te ise satıcının kusurlu sorumluluğu hükme bağlanmıştır. Bu nedenle burada, doğrudan, kusur sorumluluğuna ilişkin hükümler uygulanacaktır. BK. m. 205/III'e göre, "satıcı, kendisine hiçbir kusur isnad edilemeyeceğini ispat etmedikçe, alıcının her türlü zararlarını tazmin etmeğe mecburdur." O halde, BK. m. 205/III'te anılan zararların tazmini için şu şartların birlikte gerçekleşmesi aranacaktır.

Her şeyden önce, taraflar arasında satım sözleşmesinden doğan bir teslim borcunun varlığı gerekir. Satım sözleşmesinin ve dolayısıyla satım sözleşmesinden doğan teslim borcunun varlığının ispatı alıcıya düşer⁴³.

İkinci olarak, satım sözleşmesinden doğan teslim borcunun ayıplı olarak ifa edilmiş olması gerekir. Satım sözleşmesinden doğan teslim borcunun ayıplı olarak ifa edildiğinin ispatı yükümlülüğü de alıcıya düşmektedir.

BK. m. 205/III'te belirtilen zararların tazmini için satıcının kusurlu olması gerekir. Başka bir ifade ile, satıcı, kusursuzluğunu ispat etmemiş olmalıdır. Buna göre, satıcının kasten veya ihmali ile ayıplı bir malı teslim etmiş olması halinde tazmin borcunun doğumu için gerekli olan kusur şartı da gerçekleşmiş olur. Burada kusurun ispatı yükümlülüğü alıcıya ait değildir. Kanun koyucu ispat yükümünü ters çevirmiş ve satıcının anılan zararlar nedeniyle ortaya çıkan tazmin borcundan, ancak kusursuzluğunu ispat etmek suretiyle kurtulabileceğini hükme bağlamıştır.⁴⁴

Ayrıca satıcının kusurlu olarak ayıplı mal teslim etmiş olmasından dolayı bir zararın meydana gelmiş olması gerekir. Bu zarar müspet ve menfi zararı da içine alan bir

---

⁴⁰ **Tandoğan**, Sorumluluk, s. 6.

⁴¹ **Tandoğan**, Mesuliyet s. 94.

⁴² **Yavuz**, s. 174.

⁴³ Bkz.; **Edis**, s. 117 vd.

⁴⁴ Bkz., **Edis**, s. 118.

zarardır⁴⁵. Müspet zarar, satıcı, teslim borcunu ayıpsız mal teslim ederek ifa etseydi alıcının mameleki ne durumda olacak idiye, ayıplı teslim nedeniyle şimdiki durum arasındaki farktır. Menfi zarar ise, satım sözleşmesinin ayıplı mal teslimi nedeniyle feshedilmiş olmasından doğan zarardır.

Yine satıcının, ayıplı mal teslimi dolayısıyla doğan zarardan sorumlu olabilmesi için, alıcının uğradığı zarar ile satılanın ayıplı teslimi arasında uygun illiyet bağının bulunması gerekir.

§ 6. TKHK'DAKİ DÜZENLEME

TKK'da da ayıplı mal teslim edilmesi nedeniyle oluşan zararı tazmini hükme bağlanmıştır. TKK m.4/II'ye göre, "Ayıplı malın neden olduğu her türlü zarardan dolayı tüketiciye karşı satıcı, bayi, acente, imalatçı-üretici ve ithalatçı müştereken ve müteselsilen sorumludurlar. Satılan malın ayıplı olduğunun bilinmemesi bu sorumluluğu ortadan kaldırmaz". Bu maddede de ayıplı malın neden olduğu zararlar ve ayıplı takip eden zararlar hükme bağlanmıştır. Burada, malın bozuk olması nedeniyle alıcının hukuken korunan mal varlığı ya da kişi varlıklarında meydana gelen zarar söz konusudur. Bozukluğu izleyen zarar maddi ve manevi zararı da kapsamaktadır⁴⁶.

Bu Kanunda tüketicinin yanında, bu kişinin ailesine, konuklarına, çalıştırdığı işçilere ve zarara uğrayan gelip geçenler de gördükleri zarardan dolayı tazminat isteyebilirler⁴⁷. Ayrıca ayıplı malın teslimi nedeniyle mamüle refakat eden zararlardan dolayı sorumlulukta kusur şart değildir. Nitekim TKK m.4/II'de satılan malın ayıplı olduğunun bilinmemesinin sorumluluğu ortadan kaldırmayacağı hükme bağlanmıştır. Bu nedenle satıcı, kusurlu olmasa dahi ayıplı mal teslimini takip eden zararlar nedeniyle sorumludur⁴⁸.

---

⁴⁵ Bkz., **Edis**, s. 118-119.

⁴⁶ **Karahasan**, s. 272.

⁴⁷ **Karahasan**, s. 273.

⁴⁸ **Karahasan**, s. 273.

BİBLİYOGRAFYA

Aral, F.	: Borçlar Hukuku, Özel Borç İlişkileri, B.2, Ankara 1999.
Becker,H.	: İsviçre Borçlar Kanunu Şerhi, (Çev. Dura, A. S.), Ankara 1993.
Deschenaux, H./Tercier, P.	: Sorumluluk Hukuku, (Çev. Özdemir, S.), Ankara 1983.
Edis, S.	: Türk Borçlar Kanununa Göre Satıcının Ayıba Karşı Tekeffül Borcu, Ankara 1963.
Eren, . F.	: Sorumluluk Hukuku Açısından Uygun İlliyet Bağı, Ankara 1975.
Hatemi, H.	: Borçlar Hukuku, Özel Bölüm, İstanbul 1999.
Karahasan, M.R.	: Sorumluluk Hukuku, İstanbul 1995.
Serozan/Hatemi/Arpacı	: Borçlar Hukuku, Özel Bölüm, İstanbul 1992.
Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altıp	: Tekinay Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, Yedinci Bası, İstanbul 1993.
Tandoğan,H.	: Borçlar Hukuku, Özel Borç İlişkileri, C.I/1, Ankara 1984.
.....	: Kusura Dayanmayan Sözleşme Dışı Sorumluluk Hukuku, Ankara 1981. (Tandoğan, Sorumluluk)
.....	: Türk Mes'uliyet Hukuku (Akit Dışı ve Akdi Mes'uliyet), Ankara 1961. (Tandoğan, Mes'uliyet)
Yavuz,C.	: Satıcının Satılanın (Malın) Ayıplarından Sorumluluğu,

	İstanbul, 1989.